Департамент культури і туризму, національностей та релігій
Чернігівської обласної державної адміністрації

Новгород-Сіверські СТАРОЖИТНОСТІ

Газета Комунального закладу Чернігівської обласної ради
Новгород-Сіверського історико-культурного музею-заповідника
«Слово о полку Ігоревім»

№4 (21) 2024 р.

ІІ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКІ ІСТОРИЧНІ ЧИТАННЯ

4 жовтня 2024 року Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім» вже вдруге зібрав науковців на Новгород-Сіверські історичні читання.

Вони були започатковані в 2021 році, але через початок повномасштабного вторгнення рф не проводились. Наукове життя не стоїть на місці. Сьогодні ми фіксуємо і вивчаємо нову історію, що відбувається на наших очах, виправляємо спотворене російськими псевдоісториками.

Програма наукових читань була цікавою, різноплановою та досить насиченою. Перед початком заходу всі присутні ознайомилися з новою експозицією музею-заповідника «Слово о полку Ігоревім», яка присвячена 1000-літтю Чернігівського князівства, що відзначається в цьому році. Експозицію було створено в рамках проєкту секторального розвитку «Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції». Даний проєкт було подано на конкурс Департаментом культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації. Дизайн та монтаж експозиції було здійснено Музейною майстернею Олександра Антонця з науковим супроводом колективу музею-заповідника.

Вітальні слова учасникам читань передала Людмила ЗАМАЙ – директор Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської облдержадміністрації, також всіх присутніх привітала Новгород-Сіверський міський голова Людмила ТКАЧЕНКО. Модератором наукових читань, вже традиційно, виступив кандидат історичних наук, професор кафедри історії України, археології та краєзнавства Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, голова Правління Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України – Олександр КОВАЛЕНКО. Учасникам зібрання було презентовано збірник наукових доповідей «Новгород-Сіверська старовина» І випуск.

Слухаючи цікаві доповіді викладачів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, науковців з Національного заповідника «Глухів», «Чернігівського історичного музею ім. В.В.Тарновського», Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», НІКЗ «Гетьманська столиця», Новгород-Сіверського ІКМЗ «Слово о полку Ігоревім», «Музею історії Ніжина» Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського, Шосткинського краєзнавчого музею, місцевих істориків та краєзнавців, час промайнув дуже швидко. Та попри насичений день у науковців залишився час обмінятись думками, поспілкуватися та визначитися з напрямками на подальшу співпрацю.

То ж, з усією упевненістю можна сказати, що добра традиція наукового життя Сіверщини сформована і буде продовжуватися та вдосконалюватися.

Директор Новгород-Сіверського
історико-культурного музею-заповідника
«Слово о полку Ігоревім»
Олена МАТЮК

КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
(січень-березень)

16 січня – День пам'яті захисників Донецького аеропорту.
22 січня – День Соборності України.
27 січня – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту.
28 січня – Державним прапором України було затверджено Український національний прапор Жовто-синього кольору.
29 січня – День пам'яті Героїв Крут.

14 лютого – 95 років від дня народження Г.Якутовича (1930-2000) – українського графіка та ілюстратора «Слова о полку Ігоревім»
15 лютого – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав.
20 лютого – День Героїв Небесної Сотні.
21 лютого – Міжнародний день рідної мови.

9 березня – День народження Тараса Григоровича Шевченка (1814-1861) – поета, прозаїка, драматурга, художника, національного героя і символа України.
14 березня – День українського добровольця.
17 березня – 130 років від дня народження М.Рильського (1895-1964) – поета, публіциста, мовознавця, перекладача «Слова о полку Ігоревім»
27 березня – Міжнародний день театру.

«МОБІЛЬНА ЦИФРОВА ЛАБОРАТОРІЯ» В МУЗЕЇ

Наталія Андросенко
завідувачка сектору наукової
та просвітницької роботи

Менш ніж за 40 кілометрів від російського кордону, під постійною загрозою обстрілів, працює Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім».

У лютому-березні 2022 року команда музею займалася евакуацією та збереженням експонатів, нині ж отримали можливість зберегти колекцію у цифровому форматі, долучившись до проєкту «Мобільна цифрова лабораторія» від Агенції стійкості культури.

Без сучасних технологій і цифровізації бути цікавими для відвідувачів музеям в XXI-му столітті надзвичайно складно. Тому, щоб зберегти історичну пам'ять і зробити її більш доступною, наш музей подав заявку на участь у проєкті «Мобільна цифрова лабораторія».

Цей проєкт дає можливість музеям використовувати для оцифрування колекцій якісну сучасну техніку, що підібрана і встановлена відповідно до визначених власних потреб та специфіки.

Раніше музей проводив оцифрування аматорською камерою. Однак вже зараз, отримавши в користування професійне обладнання, ми активно працюємо над оцифруванням вишивки Чернігівщини XIX–XX століть, живопису, різьблення, ікон тощо. Ми вдосконалюємо наші професійні навички та підіймаємо на новий рівень збереженість музейної колекції.

Щиро вдячні організаторам проєкту та усім партнерам за надану безцінну допомогу у вдосконаленні музейної роботи, бо оцифрування музейних колекцій в умовах війни є одним із стратегічно важливих напрямків роботи закладів культури України.

Реалізувати проєкт "Мобільна цифрова лабораторія" Агенція стійкості культури змогла завдяки міжнародним партнерам Cultural Emergency Response, ALIPH Foundation, Нідерландському архіву Nationaal Archief.

Наталія Коврижко
бібліотекарка наукової бібліотеки музею

В Новгороді-Сіверському є цікава туристична локація – будинок купця Медведєва.

Ошатний, вишуканий, світлий, як блакитно-біла хмаринка в небі він вже більше ста років зупиняє перехожих помилуватися собою.

Збудований на поч. XX ст. увібрав у себе елементи різних архітектурних стилей. Автор проєкту невідомий. Розташований на розі вулиць, що визначило форму його фасадів. Частина будинку двоповерхова. Над головним входом – еркер увінчений шпилем. До наших днів будинок зберігся майже без змін, за виключенням одноповерхової частини, яка на початку свого існування мала замість даху скляний купол та терасу огорожену по периметру парапетом. Ця тераса слугувала господарям оглядовим майданчиком на заплаву р. Десна та була місцем відпочинку.

Про господаря, купця першої гільдії Федора Гнатовича Медведєва відомо не багато. В місті, крім садиби з вищезгаданим будинком, мав ще іншу нерухомість. Мав торговельний бізнес – продавав посуд та різний мануфактурний крам в Кролевці, Шостці та Новгороді-Сіверському. Кредитував місцевих міщан-підприємців під відсоток від очікуваної вигоди. Здавав в оренду власні приміщення. В 1911 р. міщани Мінкин та Семененко розпочали облаштування сінематографу в його будинку.

Про високі статки господаря говорять навіть, ті другорядні деталі в оформленні будинку, які збереглися до нашого часу: різьблені дубові двері з оригінальною фурнітурою, замками та скельцями; чавунна решітка головних сходів; керамічна плитка на підлозі бельгійської фірми «MARYWIL» та інше.

Будинок надає особливого колориту місту і є архітектурною пам'яткою місцевого значення.

ВЕСІЛЬНИЙ ОБРЯД СЕЛА ПЕЧЕНЮГИ

Обряд записаний учнями Печенюгівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, зі слів жительки с. Печенюги Тищенко Анастасії Федорівни, 1919 р.н.

Сватання.
Колись весілля в суботу не гуляли, а тільки в неділю.
В суботу ввечері батько і мати нареченого приходили до батьків нареченої «пити пляшечку», тобто домовлятись про те, що завтра буде весілля.

Перший день весілля.
В неділю вранці у нареченої збирається молодь «вити гільце». Перед тим, як почати, промовляють:

«Благаславі, Боже, чєрвона рожа;
Чи є атєц-мать? Благаславітє єлєчко пачать».

Батько і мати відповідають: «Бог благаславіть і ми благаславляєм». Повторюють тричі. Дівчата співають:

«Ой лятєв горносад через сад,
Пагубів пєрачкі на весь сад.
Сабірайтя, дєвачкі, пєрачкі
Да вітє єлачкі!
Наші єлачкі густі-густі,
Ня праєхаті ня прайті.
Толькі сокалу пролятєті,
Наші єлачкі паглядєті. Г-у-у-у».

В хаті молодого, в цей час, молодий та родичі збираються йти до молодої. Окрім родичів ідуть боярин, дружки та світилка, яка тримає пучечок калини і запалену свічку. По дорозі співають:

«Ніхто ня знав, ня вєдав,
Куди паєхав (ім'я молодого).
Лугамі, далінамі,
Із свачею радінаю. Г-у-у-у»

Коли прийшли до молодої, вона має пришити молодому на сорочку чи піджак квітку зі стрічкою.
Від молодого приносять калачі, якими пригощають увесь рід молодої, а молода обдаровує їх подарунками. Після цього всіх родичів від молодого і молодої саджають за стіл та починають частувати. Після «першої чарки» (пригощання) кличуть брата молодої, щоб «продати косу». Він вимагає гроші від родичів, а ті пропонують випити чарку. Якщо погодиться, значить – «продав косу». Під час цього обряду співають:

Братіку, да на мястєчку.
Сядєв да на крєслячку.
Ня прадавай сястри
За руб, за чатирі -
За два залатия.
Гроші, як палова,
А сястра – чарнаброва. Г-у-у-у…»

Потім дружка забирає молодь з боку молодої гуляти до себе додому, а боярин – з боку молодого – до себе, але в боярина випивають тільки по одній чарці, а потім ідуть гуляти до дружки. Там гуляють до того часу, як починають ділити коровай.
До молодої співають:

«Ой, як заіржалі сєрия коні у дарогі,
Ой, як зачула (ім'я молодої) у домі,
Ой, як кінулась свайой мамачкє у ногі:
– Уже пазнєнько, уже ня ранєнько.
Научай мянє, мая мамачка.
– А ти, донєчка ня малєнькая,
Будь сама умнєнькая,
Ранянько устань, бялєнько умійсь.
Палатєнцам утрісь, свякрусі пакланісь. Г-у-у-у…»

Коли обдаровують молодих, співають:

«Щось у сєнячках загаваріло:
- Ой там атець-мать радячку радять,
шо маладим даравать.

Мати говорить: «Дарую зятьку скрінячку ковану.
Батько говорить: «Дарую зятьку дятіну кахану. Г-у-у-у…»
Перед тим, як виряджати молоду до оселі чоловіка, біля неї за стіл сідають молодиці і співають:

«Ня гудітя, галубята, ня гудітя.
Да і мянє маладую, ня нудітя,
Бо я сама, маладая, загуду.
Як павядуть от татачка,
У чужой жа староначкі,
Бяз вєтру мая,
А чужия атєц-мать,
А всьо лая.
Ой, хоть дяла, хоть нямая,
А всьо лая.
На уліцу гулять ня пуская.
А хоть пустя, хоть ня пустя -
А всьо лая.
Іді, іді, дітя, ня баріся.
Вийді за варотячкі да й вярніся. Г-у-у-у…»

Наречена прощається з батьком та матір'ю. Вони дають молодій ікону, а молодому – хліб на тарілці і дві ложки. Скриню з приданим молодої ставлять на воза, зверху садять молодят і від'їжджають до двору молодого. З

молодою ще їдуть приданки (дві молодиці). При цьому співають:

«Уже табє мая маті на атході
Пасаділа ярашіну в агароді:
Расті, расті, ярашіна развівайся
Жіві, жіві, мая маті, разжівайся. Г-у-у-у…»

Батьки молодого зустрічають молодят біля воріт чи хати і благословляють. При зустрічі співають:

«Війді матінка падівіся,
Шо табє баярє прівязлі:
Бога, завєску, маладую нявєстку. Г-у-у-у…»

Або:

«Самі ня вгадалі,
шо укінулі в сані:
адно рядєнячко і то худєнячко. Г-у-у-у…»

Батьки запрошують гостей за стіл, частують. Потім ділять коровай. З голови молодої приданки знімають вінок і завивають косу та одягають очіпок. Свекруха обгортає невістку відрізом матерії і зав'язує хустку. Приданки співають молодому:

«(ім'я молодого) абдурілі,
Старую бабу пасаділі.
Йон думав – маладая,
А то баба старая. Г-у-у-у…»

Третій день весілля.
У понеділок дівчата-сніданки несуть з дому молодої сніданок молодятам. З собою беруть ще живу курку, заздалегідь прикрашену стрічками. Курку мають занести до хати, але бояри пильнують, роблять різні перешкоди і намагаються вкрасти.

У дворі молодого вивішували червоний єльот (хустку) на знак того, що молода чесна. Співають:

«Паставіла червоний єльот край варот,
Ой, няхай же сей червоний єльот да памагає,
Ой, хай мая вся радіначка да гуляє. Г-у-у-у…».

Всіх присутніх запрошують за стіл, частують. Потім молодь розходиться. Після обіду дружок забирає гостей до себе додому, і там гуляння продовжується до вечора.

Закінчення. Початок в №№ 2,3 (2024)

До 70-ї річниці від дня народження знаного археолога, історика, педагога Володимира Петровича КОВАЛЕНКА

Інформація опрацьована старшим науковим співробітником краєзнавчого відділу Оленою Бунак на основі звіту про дослідження Спаського собору XII ст. у м.Новгород-Сіверський 1982 року під керівництвом Володимира Коваленка.

Звіт зберігається в фондах Новгород-Сіверського історико-культурного музею-заповідника «Слово о полку Ігоревім».

Основні роботи в 1982 році проходили всередині собору XVIII ст. Тут був закладений розкоп №2 впритул до розкопу №1 (1981 року) (керівник Гребень П.М.). Мета – максимально розкрити всі частини храму XII ст., які збереглись. Площа розкопу спочатку становила 16 кв.м, але з метою фіксації стовпа храму, площу розширили до 23 кв.м. Підлога храма XII ст. знаходилась на глибині 1,79 м від нульового репера 1981 року. Внаслідок робіт 1981-82 років вдалося дослідити загалом біля 60 кв. м (розкоп 1981 року залишили відкритим). Розкрито центральну апсиду древнього храму та дві міжапсидні стінки. Бокові апсиди розкриті лише частково, так як їх зовнішні північна і південна стіни були знищені фундаментом нового собору. Зовнішня поверхня напівкола апсид частково збереглась лише в центральній апсиді та на невеликій протяжності в північній апсиді. Зовнішня поверхня північної апсиди перекладена брусковою цеглою XVIII ст., судячи з конфігурації південної апсиди. Це змінило профіліровку фасаду.

Розкопки показали, що фундамент храму в районі північної апсиди також складений з великих шматків вапняку та пісковику (зі слідами підтески) на розчині. На них покладена вимостка в 4 ряди плінфи впереміжку с тесаними кусками каменю, а вже поверх вимостки йде регулярна кладка стіни.

Стіни ж, як і в розкопі №1 складені з плінфи в рівнослойній техниці. Зовнішня і внутрішня поверхні кладки виведені цілою цеглою, а середина заповнена битою цеглою та кусками каменю. Серед битої прямокутної цегли зустрічається лекальна та з поливою. Вся цегла гарно сформована та обпалена. Найбільший розмір цегли 3,5-4,5х20, 5-23х27-29 см, але найчастіше зустрічається вузька, розміром 14-16х21,5-23 см.

Таким чином, у 1981 році, археологи знайшли значну кількість лекальної цегли різного типу. На деяких цеглинах є знаки на «тичках», та клейма на «постільному» боці. Серед клейм треба відмітити серію так званих «князівських», відкритих М.В. Холостенком. На думку дослідника, це стилізований тризуб Рюриковичей з подовженою центральною частиною – «мачтою» й відростками праворуч та ліворуч. Цікаво, що серед 8 зразків клейм немає двох однакових, тобто вони виконані з різних матриць. П'ять клейм «решітка в крузі» та п'ять «паралельних ліній в овалі». Знаки на «тичках» різноманітні. Серед них зустрічаються ламана лінія, у вигляді букв Х, В, а також коло з двома хрестами по боках, знак з серії родових знаків Рюриковичів тощо.

В результаті робіт 1982 року закінчилась розчистка лави в центральній апсиді. Вона збереглась на висоту 2-4 рядів цегли, краї викладені цілою цеглою, а середину заповнили цегляним боєм. Ширина лави 90-96 см.

Під час розкопок 1982 року вдалось частково виявити один із стовпів храму XII ст., який попав під фундамент першої зліва від входу в собор XVIII ст. колони. Стовп хрещатий в плані, зроблений з плінфи тих же розмірів і в тій же техниці, що й інші частини собору. Використані куски пісковика. На захід від стовпа XII ст. розчищено поховання. Череп не зберігся, можливо знищений під час будівництва нового собору. Всі інші кістки гарно збережені і в анатомічному порядку. Скоріш за все, це поховання пов'язано з давньоруським собором.

Також була зроблена прирізка до розкопу 1981 року, щоб з'ясувати характер кладки з брущатої цегли. Тут також зібрано різночасові знахідки. Серед кераміки зустрічаються фрагменти посудин XVII-XVIII ст., а також більш раннього періоду. Знайдено фрагменти мідного та латунного ланцюжків та вигнута бронзова шпилька з сферичною головкою. Так як і при роботах 1981 року, знайдена велика кількість уламків фрескового розпису, в тому числі і поліхромного. В кольоровій гамі представлені темно-червоні, темно-коричневі, коричневі, зелені, сині, блакитні, розові, білі, сірі, жовтуваті, фіолетові та інші. Переважають червоно-коричневі, сірі та синьо-зелені тони.

По завершенню всіх робіт, згідно з вимогами наукових консультантів – доктора історичних наук П.А.Раппопорта та кандидата архітектури А.А.Карнабіда, увесь центральний розкоп був покритий листами крафту зі спеціальним прошарком з толі. Засипаний шаром дрібнозернистого піску товщиною 20 см, що давало змогу зберегти кладку X-XVIII ст. від подальших руйнувань.

Рекомендовано було також залишити для огляду відвідувачів фундамент собору XII ст.

З розкопок експедиції (характеристика антропологічного матеріалу) виявлено 20 поховань –16 чоловічих, віком 20-65 років та чотири жіночих різного віку.

16.7. Музеєфіковані мурування апсид. Вигляд з південного заходу. Фото О.М. Ярошенка, 2015 р.

16.8. Північно-східна частина об'єкту музеєфікації. Фото О.М. Ярошенка, 2015 р.

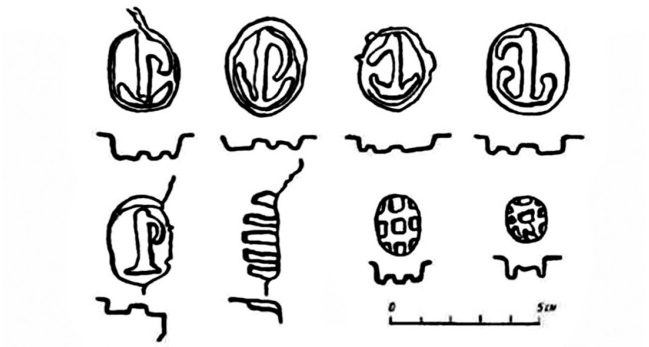

16.5. Клейма на плінфі (за П.О. Раппопортом). Раппопорт П.А. Зодчество Древней Руси. – Л.: Наука, 1986. – С. 29, рис. 22.

16.6. Загальний вигляд розкопу із залишками апсид. Фото 1981 р. Фонд експедицій. 1981/37. Коваленко В.П., Куза А.В. Отчёт о раскопках собора XII в. в Н-Северском Спасо-Преображенском монастыре в 1981 г. – С. 115, рис. 65.

Нереалізований проєкт: торгові крамниці біля Миколаївської церкви в Новгороді-Сіверському

Олена Путра
молодший науковий
співробітник
краєзнавчого відділу

Торгові крамниці при православних церквах завжди мали важливе значення як для релігійного, так і для економічного життя церковних громад. В них продавали ікони, свічки, хрести, молитвослови, та іншу церковну літературу, вироби народних ремесел, а також – мед, хліб, вино для причастя тощо.

Управління крамницями здійснювали церковні адміністрації. Дохід від торгівлі використовувався для ремонтів та реконструкцій храмів. Крамниці забезпечували значні фінансові надходження для церкви. Вони були важливими елементами місцевої економіки, підтримуючи ремісників та постачальників, а також ставали місцем зустрічей, спілкування, обміну новинами серед парафіян. Торгівля при церквах контролювалася церковною владою, яка стежила за тим, щоб вона відповідала релігійним нормам та стандартам.

В Новгороді-Сіверському біля дерев'яної Миколаївської церкви, також було місце для крамниць. Відомо, що до 1875 р. на протилежному боці від церкви, через дорогу, в дерев'яній будівлі розміщувалися три крамниці, які обслуговували потреби місцевих жителів та паломників. Причина їх ліквідації (або руйнації) достеменно невідома.

В травні 1878 р. староста Миколаївської церкви Іван Поповченко та священник цієї ж церкви Стефан Левицький звернулися до міського правління за дозволом на будівництво нових крамниць на місці колишніх. Вони надали план місцевості та креслення майбутньої будівлі, розрахованої на дві крамниці. Щоб убезпечитися від загрози пожеж, задня стіна фасаду, суміжна до садиби спадкоємців Сергієнків, була запланована цегляною (брандмауер). Але, в зв'язку з щільністю забудови, отримали відмову адміністрації.

Через місяць, служителі церкви звернулися вже до губернатора з тим же проханням, додавши до нього план нової будівлі. Але їх звернення знову-таки було відхилене, на підставі діючого на той час Будівельного статуту, згідно якого відстань між дерев'яними спорудами повинна бути не менше, ніж 4 сажня. Запропонований проєкт не відповідав будівельним нормам.

Чиновники не дозволили служителям церкви втілити в життя план побудови нових крамниць.

Ця відмова ілюструє суворість тодішніх будівельних норм, недотримання яких часто призводило до масштабних пожеж в зв'язку з переважно дерев'яною забудовою Новгорода-Сіверського.

Крамниці, безумовно, мали б позитивний вплив на економічне життя міста, але пожежна безпека перевершила можливі вигоди.

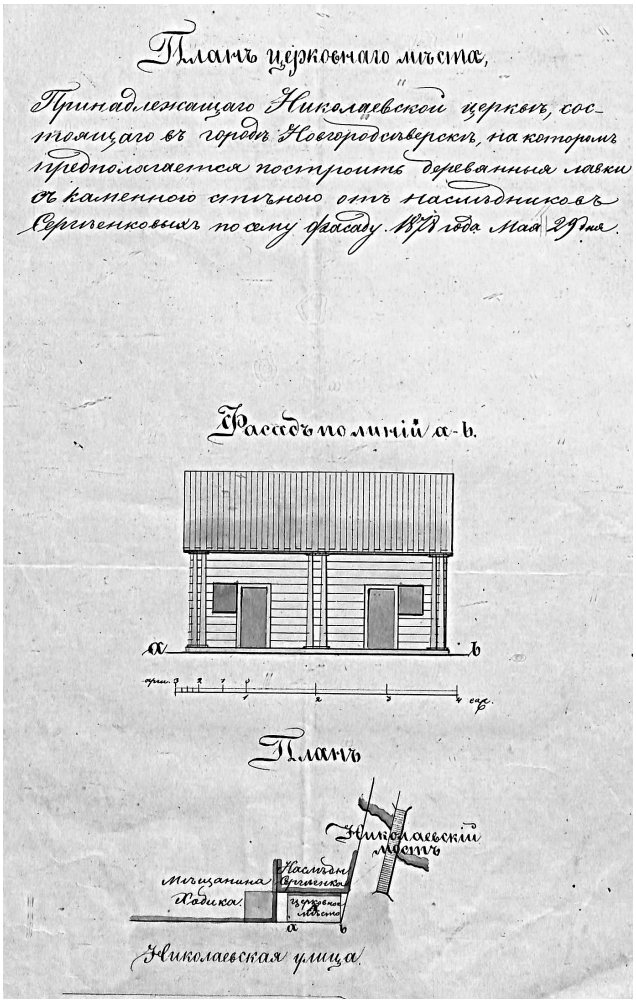

«… за свою батьківщину я змалку вважаю Сіверщину, землю всіх моїх предків».

До 125-річчя від дня народження історика Олександра Оглоблина

Ірина Лобачова
завідуюча відділу давньоруської літератури

Ім'я Олександра Оглоблина, одного з найобдарованіших українських істориків довгий час замовчувалось. Лише з кінця 80-х, коли почали відкриватися засекречені архіви, про Оглоблина в науковому середовищі стало відомо більше.

Олександр Петрович Оглоблин народився 6 грудня 1899 р. у Києві в купецько-міщанській родині Оглоблиних. Довгий час поява на світ хлопчика була овіяна таємницею, про яку знало невелике коло друзів Олександра Петровича. У своїх спогадах він писав: «Я народився, був записаний, ріс і виховувався, як син законного чоловіка моєї матері Петра Івановича Оглоблина, київського домовласника… Але ще дитиною я відчув, що не тут, у цій заможній купецькій сім'ї, мої родові корені, я помічав велику прірву між новгородським оточенням моєї матері й києво-подільським середовищем моєї бабусі по вітчимові О.Й. Оглоблиної, яка все ж таки мене дуже любила і покладала на мене великі надії». Рідний батько Олександра Петровича Михайло Миколайович Мезько походив із бідного, але давнього козацького роду. Цей рід започаткував козак Стародубської сотні Степан Мезько. Його нащадками були козаки Новгород-Сіверської сотні, які мешкали в с. Араповичі.

М. Мезько після закінчення Новгород-Сіверської гімназії, а потім юридичного факультету Київського університету працював у різних судових установах Російської імперії, а з 1923 р. вчителював в селах Араповичі та Дробишів. Перебуваючи на педагогічній діяльності, Михайло Миколайович здобув шану і повагу серед учнів та жителів села.

Мати історика, Катерина Платонівна, походила зі старшинно-шляхетського роду Лашкевичів. Народилась на Новгород-Сіверщині, в с. Пушкарі. В дитинстві перехворівши кором, назавжди залишилась глухонімою.

Дружба між Михайлом і Катериною переросла в кохання і вони хотіли одружитись. Але рідні Катерини, через родинні ускладнення, незважаючи на її вагітність, змусили вийти заміж за багатого купця Петра Оглоблина, також глухонімого. Вінчання відбулося в липні 1899 р. в с. Івот, а в грудні в Києві народився Олександр.

Вихованням Олександра здебільшого займалась бабуся Ганна Лашкевич (Савицька), яка розповідала онуку про зв'язки роду зі знатними родинами України: Полуботками, Милорадовичами, Дуніними-Борковськими, Апостолами, Галаганами, Скоропадськими, Розумовськими. Юнаком Олександр відвідував маєток бабусі в с. Івот, жив в її будинку в Новгороді-Сіверському. І восени 1912 року, в місті, зустрівся з «дядею Мишею» – рідним батьком. Рідня робила все, щоб він ніколи не дізнався таємницю свого походження. Тільки в 1914 році батько та син зустрілися. Довготривале листування зберегло в Олександра Петровича любов і повагу до батька, дало поштовх для дослідження свого родоводу та історії малої батьківщини. Однин зі своїх нарисів «Город Новгород-Северский. Краткая историческая справка» (1914), присвятив батьку – М.М. Мезьку.

Закінчивши в 1919 році історико-філологічний факультет О. Оглоблин займався науково-педагогічною діяльністю. Викладав у Київському робітничо-селянському університеті, був доцентом кафедри історії Київського університету.

В 1925 році було надруковано дві монографії О. Оглобліна – «Мануфактура в Гетьманщине» і «Предкапиталистическая фабрика». Згодом був захист дисертації, після якої він став доктором історії української культури. Олександр Петрович починає працювати в Українській Академії Наук, де потоваришував з Д. Багалієм, молодого науковця помічає М. Грушевський.

На початку 30-х років, коли почались переслідування діячів національної культури, в причетності до «Українського національного центру» звинуватили і О. Оглоблина. Невдовзі за браком доказів його звільнили, але події 1930-1931 рр. не викреслили Оглоблина з наукового процесу. Він продовжував працювати в Археографічній комісії ВУАН. В листопаді 1937 року Олександр Петрович був старшим науковим співробітником в Інституті історії України. На час роботи в інституті припадає і відновлення його професорсько-викладацької діяльності у вищих навчальних закладах УРСР.

З початком Другої світової війни за таємним списком, з Києва евакуйовували сім'ї академіків та видатних наукових співробітників. Про те до цих списків О. Оглоблин не потрапив. На початку окупації Києва, восени 1941 р., на прохання української громади Олександр Петрович очолює Київську міську управу. Цю роботу він поєднував із націоналістичною діяльністю в Українській Національній Раді.

З квітня до листопада 1942 р. О. Оглоблин очолював Київський Музей-архів переходової доби, під дахом якого зібралися видатні представники науки і культури. Працюючи в період війни над проблемою походження «Історії Русів», вивченням якої він займався майже чотири десятиліття, О. Оглоблин прийшов до висновків,

що твір був написаний на Чернігово-Сіверщині. В ньому подано яскраво, часом у художній формі, картину історичного розвитку України від найдавніших часів до 1769 року.

Тоді ж у О. Оглоблина зав'язалися наукові стосунки з українськими еміграційними вченими, насамперед з Д. Дорошенком, Б. Крупницьким, А. Яковлевим.

З наближенням Червоної Армії до Києва, історик змушений переїхати до Львова. Тут він включився до роботи в історичній секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка та організованої з ініціативи митрополита А. Шептицького Церковно-археографічної комісії. В березні 1944 р. на запрошення колегії професорів Українського вільного університету (УВУ) О. Оглоблин переїздить до Праги, згодом до Мюнхену, а 1951 р. до США. Там він заснував і очолив Українське генеалогічне товариство (1963), Українське історичне товариство (1965), очолював Іспитову комісію філософічного факультету УВУ в США й обіймав посаду професора в Українському технічному інституті у Нью-Йорку. Оглоблин мав великий вплив на українську еміграційну науку. Одночасно вчений працював в Українському науковому богословському товаристві, 1960-1977 рр. працював науковим консультантом для докторантів з історії України в Українському науковому інституті Гарвардського університету.

Протягом 1970-1989 рр. О.П. Оглоблин – президент Української вільної академії наук у США. Він виховав плеяду широко відомих українських істориків (Л. Винар, О. Субтельний, В. Омельченко). Тривалий час учений досліджував період національної революції середини XVII ст. і дотримувався думки, що за Хмельниччини перемогла концепція козацької держави. Добу І. Мазепи розглядав як час відродження України, а самого гетьмана вважав українським державцем, який хотів реалізувати другу Хмельниччину. Вчений обґрунтував положення про те, що ідея української козацької держави після ліквідації Гетьманщини не вмерла. Одним із перших розшифрував анонім старшинсько-козацького твору «Літопис Самовидця».

О.П. Оглоблин – один із тих українських істориків старшого покоління, який передбачив українське відродження, який дожив до омріяної події – проголошення незалежної України. Помер Олександр Петрович Оглоблин 16 лютого 1992 р. і похований у м. Спрінгфілд (США).

На щастя, наукова спадщина Олександра Оглоблина поволі повертається в Україну. Він є автором понад 700 публікацій з історії України, історіографії, джерелознавства та інших галузей науки. Його з повним правом можна вважати нашим земляком. У своїх спогадах він писав: «Я народився, виріс і жив у Києві, який був і є моїм рідним містом. Але за свою батьківщину я змалку вважаю Сіверщину, землю всіх моїх предків. Я любив і люблю цю землю».

Нові надходження до фондів музею-заповідника

Нещодавно образотворча група фондів музею-заповідника «Слово о полку Ігоревім» поповнилося роботами художниці Тетяни Строганової, що продовжують серію «Старовинні будинки Новгорода-Сіверського». Картини виконані в техніці гризайль, олійними фарбами.

Ідея зафіксувати старовинне архітектурне обличчя Новгорода-Сіверського творчими засобами виникла ще в 2017 році. Так розпочалася співпраця з художницею Тетяною Строгановою. На жаль, з часом будівлі, що мають архітектурну, історичну та культурну цінність, руйнуються, втрачають свою оригінальність через реконструкцію та «осучаснення», що докорінно змінює їх первісний вигляд. Старі будинки надають особливого колориту місту, тому їх збереження є дуже важливим завданням.

Натепер у фондах музею зберігається 14 робіт цієї серії. Сподіваємося на подальшу співпрацю з мисткинею.

Засновники: Чернігівська обласна рада КЗ Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім»
Свідоцтво про реєстрацію: ЧГ №662-311Р від 9.01.2019 р.
Адреса редакції: 16000, Чернігівська область, м.Новгород-Сіверський, вул. Слобідська, 1
e-mail: slovo@cg.ukrtel.net
Електронна версія на сайті - ns-nslovo.org.ua
Наклад - 200 примірників. **Замовлення №2098**
Друк: ФОП Жилінкова Л.В.,Чернігівська обл., м. Мена, вул. Армійська, 23, тел. (099) 033 55 84

Редакція не завжди поділяє точку зору автора (авторів). За точність викладених фактів і цитувань несе відповідальність автор (автори).

«Новгород-Сіверські старожитності»

Редакційна колегія:
Олена Матюк Олена Радченко
Світлана Дубовець Ірина Лобачова
Наталія Андросенко Наталія Коврижко
Світлана Приход

Розповсюджується безкоштовно
Редакція газети «Новгород-Сіверські старожитності» запрошує до співпраці краєзнавців, науковців, істориків, літераторів.